

Daar konden hun vier studerende zoons in de kost, hetgeen enorm scheelde in de kosten....

Deze uitvoerige weergave dient om een beeld te geven van de werkwijze van de auteur: het levensverhaal met veel relevante details plaatsen in de tijd waarin het speelt. Zo vermeldt hij vervolgens ook precies bij welke hoogleraren Gunning voor het verplichte kandidaats in de letteren college liep.¹⁰ Geen dezer heren heeft op Gunnings verdere levensweg nog een rol gespeeld, op één belangrijke uitzondering na, de filosoof C.W. Opzoomer, die voor het eerst optrad toen Gunning aankwam en maar acht jaar ouder was. Hoewel Gunning geheel andere wegen zou inslaan dan deze voorman van het modernisme, is er steeds een band van minstens wederzijds respect gebleven. Men kan zich zelfs afvragen – wat de auteur niet met zoveel woorden doet – of de terughoudendheid waarmee Gunning de ‘modernen’ is blijven beoordelen, niet mede uit deze band verklaard kan worden. Hoe dit zij, nog in zijn laatste levensfase is Gunning zijn ‘hooggeschatte leermeester’ Opzoomer zeer dankbaar dat hij hem ‘Spinoza’s *Ethica* had leren kennen’. Deze gaf hierover juist in Gunnings tijd speciaal college. Het anti-supranaturalisme der modernen vond in het denken van Spinoza verwante trekken en als het ware zijn bijzondere grond.¹¹

Intussen: als student had Gunning tot het modernisme nog geen afstand genomen.¹² Hij had vrienden die later vooraanstaande modernen werden, zoals Allard Pierson. Dank zij diens bewaard gebleven brieven aan zijn verloofde weten wij iets van Gunnings leven als student. Hij trad, in tegenstelling tot Pierson of zijn broer Willem, niet op de voorgrond. ‘Hij las ongelooflijk veel’ en ‘hij redeneerde graag en veel’ (111), maar schreef weinig. Aanzetten tot het domineedichterschap vindt men bij hem nauwelijks, enkele sonnetten slechts. Waarschijnlijk was hij, bij alle lust tot redeneren, in wezen gesloten. Zo zag hij het althans zelf.¹³ Dat wil niet zeggen dat hij eenzaam was, laat staan een eenling, integendeel: hij had vele contacten, ook duurzame; ‘kennissen’ genoeg, in zijn eigen woorden (111), en ook initiatieven genoeg. De studententijd is voor Gunning bijzonder vruchtbaar geweest. Deze eindigde met het proponentsexamen, op 8 augustus 1851, voor het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht (121).¹⁴ Tevoren, op 23 maart, had Gunning het kandidaatsexamen afgelegd. ‘Ook nu haalde hij weer het hoogste predikaat: *summus cum laudibus*’ (121).¹⁵ Het voorstel was nog eerder gehouden (wellicht te Oudewater – 104) in november 1850.¹⁶

Intussen had Opzoomer zijn opvallend snelle wending naar het empirisme voltrokken, waarmee hij het pantheïsme à la Spinoza vaar-

men naar hoofdstuk VII verwezen (91, n. 54) dat dus nog uitstaat. Men kan het echter wel raden (en ook al nagaan: GKW I, 60): vóór het eerste: ‘in den geloove’, en tegen het tweede: ‘voorstander van de vrijheid en tegenstander van elken dwang’.

10. Hij volgde het z.g. klein-mathesis ‘bij Ch. H. D. Buys Ballot, die later vooral bekend zou worden als meteoroloog’ (sic; 92). Voor het kandidaatsexamen in de letteren behaalde Gunning *cum laude*; de waarde hiervan wordt niet aangegeven, wellicht niet meer dan een 7.

11. Terecht wijst De Lange erop, dat J.H. Scholten zich terzelfder tijd voor zijn theologie eveneens op Spinoza beriep (96).

12. Daartoe kwam bij eerst kort daarna, toen hij het werk van Schleiermacher had leren kennen, volgens De Lange, dank zij een artikel van de jonggestorven A. des Amorie van der Hoeven jr., al kan ook deze tip van Opzoomer gekomen zijn (98v.).

13. Dit valt op te maken uit een zeer openhartige brief aan een van zijn weinige echte vrienden, G.J. de Clercq (W.zn; 111v.).

14. Ten onrechte wordt niet vermeld dat het vrij zelden